

İTHALATTA RİSK ESASLI DENETİM SİSTEMİ (İRİS)

BİR NEV'İ TARİFE DIŞI ÖNLEM Mİ?

İbrahim Halil ÖZTÜRK*   *Serkan SÜNGÜ***

Giriş

Gümrük Kanunu hükümleri çerçevesinde Türkiye gümrük bölgesine gelen eşyaların serbest dolaşımı; ticaret politikası önlemlerinin uygulanması, eşyanın ithali için öngörülen diğer işlemlerin tamamlanması ve kanunen ödenmesi gereken vergilerin tahsili ile mümkün kılınmıştır. Ticaret politikası önlemleri diğer bir ifade ile tarife dışı önlemler; gözetim, ko-

*Gümrük Eski Başmüfettişi, DHL Global Forwarding Gümrük Direktörü

**DHL Global Forwarding, Gümrük Operasyon Müdürü

runma önlemleri, miktar kısıtlamaları ve ithalat veya ihracat yasaklamaları gibi eşyanın ithal ve ihracı ile ilgili hükümlerle belirlenmiş önlemler olarak tanımlanmıştır.

2016 – 2018 Orta Vadeli Plan çerçevesinde temel amaç; makroekonomik istikrarın korunması, güçlendirilmesi, cari açığın ve enflasyonun aşamalı olarak düşürüldüğü bir ortamda yapısal reformlar yoluyla büyümeyi artırmak ve daha kapsayıcı hale getirmek olduğu belirtilmektedir. İlave olarak, ihracatçıların maliyetlerini azaltıcı tedbirler alınması ile ithalatta piyasa gözetimi ve denetim sisteminin etkinliği artırılarak ithal ürünlerinin teknik düzenlemelere uygun ve güvenli olmalarının sağlanması da ödemeler dengesi ile cari açığın kapatılması için açıklanan planlamanın detayları arasında sayılmaktadır.

Bu çerçevede Gümrük ve Ticaret Bakanlığı tarafından 02/05/2016 tarihi itibarıyla uygulamaya konulan ithalatta risk esaslı denetim sistemiyle (İRİS) riskli ürün grupları ve bu eşyaları ithal eden firmaların takibinin sağlanması planlanmıştır.

Bakanlık tarafından yapılan açıklamada “Sistem sayesinde ithalatta bekleme süreleri azalacak, riskli ürün ve firmaların takibi sağlanacak” denilmiş projeye ithalat aşamasında gerçekleştirilen ürün güvenliği denetimlerinin risk analizine dayalı olarak elektronik ortamda çağdaş kamu hizmeti anlayışıyla gerçekleştirilmesi amacıyla kurulan internet tabanlı sistem olduğu açıklanmıştır. Bir diğer açıklama da İRİS başvurularının ücrete tabi olmayacağı yönündedir. Bilindiği üzere Ekonomi Bakanınca risk esaslı kontrol sistemi (TAREKS) kapsamında denetlenen ürünlerin \$600’ı geçmesi halinde ithalatçı firmalar tarafından 100.-TL ücret ödenmesi gerekmektedir.

Uygulamaya İlişkin Detaylar

30.04.2016 tarihli ve 29699 sayılı R.G.’de yayımlanan Gümrük ve Ticaret Bakanlığınca Denetlenen Bazı Tüketici Ürünlerinin İthalat Denetimi Tebliği

(Ürün Güvenliği ve Denetimi: 2016/25) 02.05.2016 tarihi itibarıyla hayata girmiştir. Tebliğ ekinde belirtilen eşyalar Ekonomi Bakanlığı Tareks yetkilendirme sistematığının aksine noter onaylı tareks taahhütnamesi ile değil ithalatçı firmalar tarafından mersis(merkezi sicil kayıt sistemi) üzerinden yapılması talimatlandırılmıştır. Bu firmalarda temsil yetkisine haiz kişilerin İRİS’te başvuru yapılması için yetkilendirme yapmaları, müracaatların elektronik ortamda risk analizine tabi tutulması ile ithalatçılarımızın karşı karşıya olduğu bürokratik işlemlerin azaltılması hedeflenmiştir.

Bahse Konu Tebliğ Hangi Ürünleri Kapsamaktadır?

“Kırtasiye, hijyenik kağıt ürünleri(hijyenik ped, çocuk bezi vb.), okul ve büro malzemeleri, kol düğmeleri, imitasyon takı eşyaları, kol saatleri, saat kordonları, cep telefonu kılıfları, biberon, biberon başlığı ve alıştırma bardağı gibi son tüketicinin kullanımına sunulan ürünler denetlenmektedir.

Tebliğin yürürlüğe girdiği tarihte Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Tüketicinin Korunması ve Piyasa Gözetimi Genel Müdürlüğü tarafından yayımlanan 2016/2 sayılı genelge ile tebliğ kapsamındaki denetlenecek eşyaların yer aldığı gtip (gümrük tarife istatistik pozisyonu) üzerinden denetlemenin yapılacağı belirtilmiştir.

Konu genelgenin kapsam dışı başlıklı 4. maddesinde "İthal edilmek istenen ürünün kullanım amacına yönelik bilgiler kullanıcı tarafından GTB-İRİS'e girilir ve kapsam dışı taahhünamesi GTB-İRİS'te onaylanır. Yapılan değerlendirme sonucunda söz konusu ürünün kapsam dışı olduğunun tespiti durumunda, söz konusu ürünler için düzenlenen GTB-İRİS Belgesi elektronik ortamda Tek Pencere Sistemine gönderilir." denilmiştir.

Sonuç

Açıkça ifade etmek gerekirse tebliğde belirlenen eşyaların kapsamında olsun olmasın listede belir-

tilen gtipli eşyaların denetlenmesine hükmedilmiştir. Örnek verecek olursak plastikten mamul conta isimli eşya için IRIS sistemi üzerinden tebliğde belirtilen eşyalardan olmasa dahi gtip itibariyle tebliğ kapsamında olduğundan denetlenecek ve elektronik ortamda onay numarası alınması gerekli olacaktır. Oysa ki tebliğde bu gtipde denetlenecek olan ürünler Mouse pad, Cep telefonu kılıfı, bebekler için emzikler ve benzeri eşyalardır.

Söz konusu gtipten birçok sanayi kolu kendi alanıyla ilgili eşya ithal etmektedir. Ekonomi Bakanlığı tareks sistemi kapsamında olmayan eşyalar için beyanın bağlayıcılığı ilkesi gözetilmekte bu sayede tareks üzerinden müracaat edilmeksizin 15 haneli tareks referans numarasının beyannamede belirtilmesi yeterli görülmektedir.

Gerektiğinde risk kontrolüne göre eşyanın fiziki kontrole tabi tutulması ve denetlenmesi sağlanmaktadır. Hatta gümrük idarelerince yapılan kontrollerde eşyanın kapsamda olması durumunda yeniden tarekse başvuru yapılması sağlanmaktadır.

Bu bilgiler ışığında gtip itibariyle kapsamda olmasına rağmen belirlenen kullanım amacına yönelik olmayan eşyalar için Bakanlığın (Gümrük ve Ticaret Bakanlığı) yeni denetleme mekanizmasındaki kapsam dışı uygulamasında amaçlandığı gibi bürokratik işlemlerin ve ithalatta bekleme sürelerinin azaltılması pek mümkün olmayacağı kanaatindeyiz.

Beklenen faydanın ortaya çıkması bakımından; uygulama bir süre devam ettikten sonra Bakanlık yetkililerinin, uygulamayı yapan özel sektör temsilcileriyle biraraya gelerek geliştirilebilecek alanları belirlemesi ve bu çerçevede mevzuat düzenlemesi yapmasının uygun olacağı düşünülmektedir.

Uygulamanın ilk aşamada görülen olumlu yanı ise: Yetkilendirmenin noterlik müessesisi yerine mersis üzerinden yapılması ve başvurularda ücret alınmaması yoluyla ithalatçıların ilave masraflarla karşı karşıya kalmalarının önlenmesidir.